

STATUS MENŠINOVÝCH JAZYKŮ V NĚMECKÉM PRÁVU – PRÁVO NA TOPOGRAFICKÁ OZNAČENÍ A NA UŽÍVÁNÍ JAZYKA VE VEŘEJNÉ SFÉŘE

MARTINA FRAŇKOVÁ

Abstract: **Status of Minority Languages in German Law – The Right to Topographical Indications and to the Use of Language in the Public Sphere**

The study concerns itself with the status of minority languages in the Federal Republic of Germany with the focus on the right to topographical indications and the use of language in the public sphere, i.e. the contact of a citizen with courts, public authorities and bodies of local governments. The study works on the obligations undertaken by the Federal Republic of Germany in the European Council on the basis of the Framework Convention for the Protection of National Minorities and the Charter of Minority Languages at the end of the 1990s. Considering the theoretical basis of German law, both instruments have the character of federal laws; however, the implementation of particular obligations is vested in individual states. The study deals with the status of the Danish, Frisian, Romany and Sorbian languages, i.e. languages of so-called traditional minorities. A brief introduction to individual minorities and their languages is followed by a summary of their regulation at the constitutional and under-constitutional level, namely the regulation of Danish minority and the Danish language in Schleswig-Holstein, of the Frisians and the Northern and Sater Frisian language in Schleswig-Holstein and Lower Saxony, and of Lusatian Sorbs and Lower and Upper Sorbian in Brandenburg and Saxony. When asserting their rights to the communication with public authorities and bodies of local governments in their minority language and to topographical indications, the minorities are confronted with the ignorance of the regulation of said rights or with the inadequate language training of officers. Also, the particular regulation of rights at the level of individual states might lead to a different standard of protection even within the framework of one and the same language. The situation is different in the case of Roma and Sinti and of the Romany language as, unlike the aforementioned minorities, they are scattered throughout a larger number of constituent states; the Romany language is not codified in the Federal Republic of Germany; the main emphases are put rather on rights connected with education and the social sphere, as well as on the prohibition of discrimination in general. The main benefit of said conventions is, apart from increasing the standard of legal protection of the above stated minorities, the reinforcement of their status with respect to public authorities and bodies of self-governments, as well as the opening of a public debate on the issue of rights of minorities in general.

Key words: Federal Republic of Germany, Danish, Frisian, Lusatian Sorbian, Roma and Sinti, topographical indications, minority languages in the public sphere

Klíčová slova: Spolková republika Německo, dánština, friština, lužická srbština, Romové a Sintové, topografická označení, menšinový jazyk ve veřejné sféře

NĚKOLIK POZNÁMEK NA ÚVOD

Závazná legální definice výrazu „menšinový jazyk,“¹ stejně jako výrazu „menšina“ v mezinárodním právu neexistuje. Přesto jsou oba tyto termíny zcela klíčové – v širším pojetí pro zachování tradiční kulturní diverzity v Evropě a v užším pohledu pro ochranu soukromého života jednotlivce hovořícího tzv. menšinovým jazykem. Právě jazyk je ve střední Evropě pod vlivem německého romantismu vnímán jako nositel myšlenkového bohatství společnosti, tradic, dějin, náboženství a tradičního způsobu života. Jazyk hraje velmi významnou roli při utváření a projevování vlastní identity jednotlivce, je katalyzátorem našeho vnímání okolního světa. Podpora užívání menšinového jazyka může také přispět k identifikaci příslušníka dané menšiny se státem, ve kterém žije. Rozhodnutí, zda a nakolik budou konkrétní menšina či užívání konkrétního menšinového jazyka státem chráněna a podporována, je – alespoň prozatím – svěřeno jednotlivým státům. Jedná se o rozhodnutí čistě politické, které však bývá mnohdy výsledkem složitého historického, kulturního a společenského vývoje na dotčeném území.

Prostředkem právní ochrany menšinových jazyků je jazykové právo,² které lze charakterizovat jako souhrn „právních norem, které obsahují předpisy o používání jazyků mezi státem a občanem, uvnitř státních institucí a mezi soukromými osobami. Pod [tuto definici] spadají nejen jazykové zákony, ale také jednotlivá ustanovení v předpisech, [které se vztahují] ke zcela jiným tématům pokud obsahují jazykové požadavky nebo výhody.“³ Normy jazykového práva – ať již přímé či nepřímé – lze nalézt na všech stupních právní úpravy – od práva mezinárodního až po podzákonné předpisy práva vnitrostátního. Tato rozmanitost norem jazykového práva je velice důležitá, protože zaručuje určitou minimální míru ochrany i pro jazyky popř. jazyková společenství – tedy menšiny – které jsou z různých důvodů vyloučeny z pozitivní jazykové politiky daného státu.

Ochrana a podpora menšin a menšinových jazyků dodnes budí emoce, a v budoucnu tomu zřejmě nebude jinak. Na rozdíl od práva na užívání jazyka v soukromé sféře či v soukromých médiích, které zpravidla nepřináší problémy, může vést realizace práva na užívání menšinového jazyka ve veřejné sféře – zejména v úředním styku a v topografických označeních – k nepokojům a k politické nestabilitě.⁴ Na druhou stranu je právě užívání jazyka ve veřejné sféře velice významné z hlediska jazykové vitality a hraje důležitou roli pro přežití daného menšinového jazyka. Přítomnost jazyka ve veřejné sféře, zvláště v případě topografických označení, má také důležitý význam symbolický, neboť vytyčuje hranice.⁵ V této souvislosti je však třeba si uvědomit, že přechod z jedno- do vícejazyčného režimu ve veřejné sféře je v demokratickém právním státě vždy rozhodnutím většiny.

¹ O Evropské chartě menšinových jazyků bude pojednáno níže v textu.

² Termín „jazykové právo“ bude v tomto příspěvku používán ve smyslu právní úpravy dotýkající se menšinových jazyků, neboť právní ochrany menšinových jazyků se týkají i normy, které například stanoví povinné užívání jazyka státního a tak negativně vymezují prostor určený pro jazyk menšinový.

³ MANZ, V. *Sprachenvielfalt und europäische Integration: Sprachenrecht im Spannungsfeld von Wirtschaft, Politik und Kultur*. Zürich, c2002, s. 40. Přeloženo a upraveno autorkou.

⁴ K ničení dvojjazyčných nápisů docházelo krátce po jejich zavedení jak v České republice, tak v Belgii. Nelze zmínit také situaci v rakouských Korutanech v 70. letech minulého století.

⁵ Pro menšinu mohou být významnou psychologickou posilou, pro cizince turistickou zajímavostí, většinové obyvatelstvo je však vnímá spíše negativně a spojuje je mnohdy se secesionistickými tendencemi. Případy ničení dvojjazyčných topografických označení jsou známy po celé Evropě např. v České republice, v Bel-

ZÁKLADY PRÁVNÍ ÚPRAVY A JAZYKOVÁ SITUACE VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO⁶

Z hlediska mezinárodní ochrany menšin a menšinových jazyků v Evropě mají klíčový význam zejména Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin⁷ (dále jen „Rámcová úmluva“) a Evropská charta regionálních a menšinových jazyků⁸ Rady Evropy (dále jen „Charta menšinových jazyků“), obě ratifikované Spolkovou republikou Německo. Vzhledem k dualistickému pojetí vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva v Německu, je k použití ustanovení mezinárodní smlouvy v národním právu třeba transformačního právního aktu. Obě výše zmíněné úmluvy mají tedy v německém právu charakter spolkového práva (tzv. Bundesrecht). K realizaci jednotlivých závazků vyplývajících z obou úmluv jsou však příslušné především jednotlivé spolkové země, neboť úprava konkrétních jednotlivých práv menšin spadá do jejich sféry.⁹ Právní úpravu užívání menšinových jazyků ve styku s veřejnou správou a u topografických označení je proto třeba hledat zejména na úrovni jednotlivých spolkových zemí.

Vzhledem k tomu, že závaznost klíčové části III. Charty menšinových jazyků je určována volbou příslušného státu, a s ohledem na to, že Rámcová úmluva nepřináší definici pojmu „menšina“, je z hlediska rozsahu aplikace obou úmluv určující vůle daného státu a monitorovací praxe příslušných mezinárodních orgánů. Dle deklarace Spolkové republiky Německo se Rámcová úmluva použije za podmínky německého občanství na národnostní menšiny Dánů a Lužických Srbů a dále na tradiční etnické skupiny sídlící v Německu, kterými jsou Frísové, Sintové a Romové.¹⁰ Charta menšinových jazyků pokrývá dánštinu, horní a dolní lužickou srbštinu, severní a saterskou fríštinu a romštinu jako menšinové jazyky a tzv. dolní němčinu (Niederdeutsch) jako regionální jazyk.¹¹ Následující text si klade za cíl krátce představit zmíněné menšiny a základy jejich právního postavení v jednotlivých spolkových zemích.

gii či v poslední době na Balkáně. Srov. SCHEU, H. Ch.: *Ochrana národnostních menšin podle mezinárodního práva*. Praha, 1998, s. 77 an.; BLUMENWITZ, D.: Das Recht auf Gebrauch der Minderheitensprache. Gegenwärtiger Stand und Entwicklungstendenzen im europäischen Völkerrecht. In BOTT-BODENHAUSEN, K.: *Unterdrückte Sprachen: Sprachverbote und das Recht auf Gebrauch der Minderheitensprachen*. New York, 1996, s. 159–202, s. 178.

⁶ K základním zdrojům informací pro následující kapitoly patří zprávy SRN, vyjádření Výboru expertů a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy. Zprávy budou v celém textu uváděny v českém jazyce zkráceně pořadovým číslem a úmluvou, ke které se vztahují. Příslušné dokumenty jsou pro Rámcovou úmluvu k nalezení zde: <http://www.coe.int/en/web/minorities/country-specific-monitoring#Germany> [21. 2. 2015] a pro Evropskou Chartu menšinových jazyků zde: http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/default_en.asp#Germany [21. 2. 2015].

⁷ Spolková republika Německo: podpis 11. 5. 1995; ratifikace 10. 9. 1997; účinnost 1. 2. 1998.

⁸ Spolková republika Německo: podpis 5. 11. 1992; ratifikace 16. 9. 1998, účinnost 1. 1. 1999.

⁹ První zpráva – Rámcová úmluva s. 4; První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 4; MALLOY, T. H.: *Gleichheit der Sinti und Roma in Schleswig-Holstein*. ECMI Working Paper # 78. European Centre for Minority Issues 2014, s. 4.

¹⁰ Deklarace Spolkové republiky Německo k Rámcové úmluvě, dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeDeclarations.asp?NT=157&CM=8&DF=07/02/2015&CL=ENG&VL=1> [7. 2. 2015].

¹¹ Deklarace Spolkové republiky Německo k Chartě menšinových jazyků, dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeDeclarations.asp?NT=148&CM=8&DF=07/02/2015&CL=ENG&VL=1> [7. 2. 2015]. Vzhledem k zaměření této studie nebude dolní němčina v dalším textu věnována pozornost.

Právo na užívání menšinových jazyků ve veřejné sféře, především ve styku se správními úřady státu, upravuje čl. 10 odst. 1 a zejména odst. 2 Rámcové úmluvy a čl. 10 Charty menšinových jazyků. Právo na užívání menšinového jazyka před soudy¹² je upraveno v čl. 9 Charty menšinových jazyků. Právo na dvojjazyčná topografická označení je pak upraveno v čl. 11 odst. 3 Rámcové úmluvy a v čl. 10 odst. 2 písm. (g) Charty menšinových jazyků.

Článek 10 odst. 2 Rámcové úmluvy je formulován natolik otevřeně, že lze pochybovat o jeho reálném významu. Smluvní strany mají podle něj usilovat, pokud je to možné, o vytvoření podmínek pro umožnění užívání menšinových jazyků ve styku se správními orgány, a to na území, která jsou tradičně či ve značném počtu obývána příslušníky národnostní menšiny, a v případě, že je zde požadavek, který odpovídá reálné potřebě.¹³ V Evropě ovšem drtivá většina příslušníků tradičních národnostních menšin mluví plynně i oficiálním jazykem státu, reálná potřeba zde tedy zpravidla neexistuje. V případě topografických označení (čl. 11 odst. 3 Rámcové úmluvy) se také jedná spíše o deklaraci než o opravdový závazek, na druhou stranu zde odpadla podmínka reálné potřeby. Čl. 10 odst. 2 písm. (g) Charty menšinových jazyků je sice menšinovým jazykům o něco příznivější, avšak v souladu s čl. 2 odst. 2 Charty menšinových jazyků jsou státy povinny uvést do praxe z čl. 10 Charty menšinových jazyků pouze jeden závazek a nemusí tedy zaujmout jakékoli stanovisko k možnostem dvojjazyčných topografických označení nebo ve větší míře umožnit přístup k soudům či správním a lokálním úřadům v menšinovém jazyce. I Charta menšinových jazyků obsahuje další podmínky, zejména počet obyvatel, který opodstatňuje přijetí daných opatření či reálnou možnost daných opatření. Toto je třeba vzít v potaz vzhledem ke konkrétním závazkům Spolkové republiky Německo.

JAZYKOVÁ SITUACE V NĚMECKU A STATUS VYBRANÝCH MENŠIN A JEJICH JAZYKŮ

Světový přehled jazyků „ethnologue.com“¹⁴ uvádí pro Německo 27 živých tradičních jazyků a dialektů včetně německé znakové řeči a dalších 24 jazyků imigrantů. Zatímco podíl osob jiného než německého občanství dosahuje v téměř 81 milionové

¹² V této souvislosti je třeba poukázat na rozdíl mezi civilním a trestním řízením. Zatímco civilnímu řízení konkrétně se věnuje jen několik ustanovení Charty menšinových jazyků a mimoto platí, co bylo řečeno o menšinových jazycích v úředním styku, zájem na efektivní ochraně práv obviněného v řízení trestním je mnohem silnější, i když právo na použití menšinového jazyka zde často není jednoznačně upraveno. Zvláštní přítomou i nepřímou úpravu práv obviněného z hlediska jazykových práv lze nalézt v čl. 14 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 5 odst. 2 a čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 10 odst. 3 Rámcové úmluvy.

¹³ „V oblastech obývaných příslušníky národnostních menšin tradičně nebo ve značném množství, pokud to títo příslušníci vyžadují a kde takový požadavek odpovídá skutečné potřebě, strany, pokud možno, usilují o zajištění podmínek, které by umožnily používání menšinového jazyka ve vztazích mezi těmito příslušníky a správními orgány.“ Česká republika, Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 96/1998 Sb., o sjednání Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin, čl. 10.

¹⁴ LEWIS, M. P. – SIMONS, G. F. – ENNIG, Ch. D. (eds.): *Ethnologue: Languages of the World*. Dallas, 2014. Online verze dostupná z: <http://www.ethnologue.com>. <http://www.ethnologue.com/country/DE> [7. 2. 2015].

německé populaci necelých 9 %, ¹⁵ podíl příslušníků tradičních národnostních menšin, kteří mají německé občanství, lze pouze odhadovat, neboť data o etnické příslušnosti se v Německu na oficiální úrovni více než 60 let nesbírají. ¹⁶

Jak již bylo zmíněno výše, týká se mezinárodněprávní ochrana zajišťovaná Chartou menšinových jazyků a Rámcovou úmluvou jen některých z nich. V dalším textu se proto zaměříme na status výše zmíněných jazyků, na které se Charta menšinových jazyků a Rámcová úmluva použijí, a to s ohledem na topografická označení a možnost použití menšinového jazyka ve styku se správními i lokálními orgány ve Spolkové republice Německo.

DÁNSKÁ MENŠINA A DÁNŠTINA

Dánština má na základě Charty menšinových jazyků odpovídající status ve spolkové zemi Šlesvicko-Holštýnsko. Současná hranice mezi SRN a Dánskem byla určena v roce 1920 plebiscitem, který vyplýval z versailleské mírové smlouvy. V severní a centrální části Šlesvicka, které patřilo od roku 1864 k Prusku a později k Německu, byly vytvořeny dvě zóny, ve kterých bylo hlasováno o připojení dané zóny k Dánsku či k Německu. Zatímco v severním Šlesvicku se i přes několik měst s německou převahou vyslovilo 74,9 % účastníků pro připojení k Dánsku, centrální část Šlesvicka zůstala s 80,2 % hlasů součástí Německa. ¹⁷ K větší revizi této hranice nedošlo ani po druhé světové válce. Dánská komunita má v současné době centrum ve městě Flensburg a okolních obcích, kde se podíl příslušníků dánské menšiny pohybuje okolo 20 %, v dalších obcích Šlesvicka je výrazně nižší. ¹⁸

Začátkem 50. let 20. století vedla zhoršující se situace menšin na obou stranách hranice a snaha tehdejší Spolkové republiky Německo o vstup do NATO k řešení tzv. Šlesvické otázky. V roce 1955 došlo po vzájemných jednáních k vydání tzv. Bonnského a Kodaňského prohlášení – jednalo se o paralelní jednostranné deklarace západoněmecké a dánské vlády z 29. března 1955. ¹⁹ Čl. II odst. 2 Bonnského prohlášení deklaruje možnost používání dánštiny slovem a písmem, v zákonných mezích také před soudy a správními orgány. Dánská menšina, stejně jako fríská národnostní skupina a Romové a Sintové, je dále v obecné rovině zmíněna v čl. 6 ústavy spolkové země Šlesvicko-Holštýnsko. Jedná se však toliko o obecnou deklaraci principu svobodného přiznání se k menšině, kulturní samostatnost a politické spolupůsobení menšin bez pozitivních

¹⁵ https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/Bevoelkerungsstand/Tabellen/Zensus_Geschlecht_Staatsangehoerigkeit.html [7. 2. 2015].

¹⁶ Bundesministerium des Innern: Nationale Minderheiten. Minderheiten- und Regionalsprachen in Deutschland. 2. Auflage 2014. Dostupné z: http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2014/Minderheiten_Minderheitensprachen.html?jsessionid=F44EA5F2A0A862389225E300C735ECD3.2_cid295 [7. 2. 2015]; srov. Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 35.

¹⁷ KÜHL, J.: *The Schleswig Experience: The National Minorities in the Danish-German Border Area*. Aabenraa, 1998, s. 10 an.

¹⁸ Třetí zpráva – Rámcová úmluva, s. 199.

¹⁹ KÜHL, J.: *The Schleswig Experience: The National Minorities in the Danish-German Border Area*. Aabenraa, 1998, s. 22 an., Bonnské prohlášení z 29. 3. 1955 přístupné z: <http://www.wahlrecht.de/doku/doku/19550329.htm> [15. 2. 2015]. Srov. MALLOY, T. H.: *Gleichheit der Sinti und Roma in Schleswig-Holstein*. ECMI Working Paper # 78. European Centre for Minority Issues 2014, s. 5.

závazků státu. Výslovně je zde dále stanoveno, že dánská menšina, menšina Romů a Sintů a fríská národnostní skupina mají nárok na ochranu a podporu.²⁰

Na základě Charty menšinových jazyků se Spolková republika Německo zavázala ve vztahu k dánštině ve spolkové zemi Šlesvicko-Holštýnsko uznávat v civilním a správním soudním řízení důkazy v menšinovém jazyce, nepopírat platnost vnitrostátních právních listin proto, že jsou sepsány v menšinovém jazyce, zajistit, aby uživatelé menšinového jazyka mohli právoplatně předkládat listiny v těchto jazycích ve styku se správními úřady, a zasadit se pokud možno o kladné vyřízení žádostí zaměstnanců veřejné správy, kteří ovládají menšinový jazyk, pokud žádají o zaměstnání na území, kde je daný menšinový jazyk užíván.

Ze zpráv SRN v rámci monitorování implementace Rámcové úmluvy a Charty menšinových jazyků vyplývá, že užívání dánštiny ve styku s úřady není bráněno, pokud příslušný úředník dánštinu ovládá a občan to požaduje, na druhou stranu přináší každodenní praxe jisté problémy, které je však spolková země ochotna spolu se zástupci dánské menšiny identifikovat a postupně řešit.²¹ V rámci zprávy SRN je odkazováno na § 82a odst. 2 Obecného správního zákona Šlesvicka-Holštýnska z 2. 6. 1992 (GVOBl. 1992, 243, 534),²² který má umožňovat předkládání dokumentů včetně žádostí v jiných jazycích než v oficiálním německém jazyce. Je však třeba upozornit na to, že úřad může v takovém případě požadovat předložení překladu, a v odůvodněných případech dokonce úředně ověřeného překladu daného dokumentu, nejedná se tedy o zvláštní ustanovení reflektující pouze status dánštiny (či fríštiny a romštiny) jako menšinového jazyka. Náklady na překlad nese žadatel/předkladatel dokumentu. Ačkoliv šlesvicko-holštýnská vláda považovala výše zmíněné ustanovení za dostatečné, není tak vnímáno ze strany dánské menšiny ani výboru expertů. Dle zprávy výboru expertů v 5. monitorovacím cyklu z května 2014 se připravují rozhovory se zástupci dánské menšiny a legislativní změny.²³

Závazky ohledně topografických označení vyplývaly původně pouze z Rámcové úmluvy. Již v první zprávě SRN jsou zmíněny dánské ukazatele cesty k zařízení dánské menšiny a snaha o vytvoření jednotného systému turistických a cyklistických tras s dánským značením v příhraničních regionech, které jsou podporovány ze strany SRN. Od června roku 2007 je na základě výnosu šlesvicko-holštýnského ministerstva pro vědu, hospodářství a dopravu obecně možné zavádět dvojjazyčná topografická označení. Náklady nesou v tomto případě samy obce.²⁴

²⁰ Ústava spolkové země Šlesvicko-Holštýnsko ve znění ze dne 2. 12. 2014. Zmínka o dánské a fríské menšině byla do ústavy doplněna novelou z roku 1990. V roce 2012 byla doplněna ještě zmínka o Romech a Sintech. MALLOY, T. H.: *Gleichheit der Sinti und Roma in Schleswig-Holstein*. ECMI Working Paper # 78. European Centre for Minority Issues 2014, s. 3.

²¹ První zpráva – Rámcová úmluva, s. 77; Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 50 an.; Třetí zpráva – Rámcová úmluva, s. 199. Na problémy zejména s implementací Charty menšinových jazyků poukazuje také vyjádření dánské menšiny – viz Pátá zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 112an.

²² První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 59.

²³ Pátá zpráva výboru expertů – Charta menšinových jazyků, s. 6, 14.

²⁴ První zpráva – Rámcová úmluva, s. 82an., Třetí zpráva – Rámcová úmluva, s. 208 an.

Frísové jsou jednou z německých autochtonních menšin. První zmínky o nich lze nalézt již v 1. stol. našeho letopočtu u Plinia Staršího. V raném středověku osídlili Frísové široký pás pobřeží Severního moře,²⁵ kde je lze nalézt dodnes. Fríšтина a její dialekty se dělí do tří skupin – západní, severní a východní fríšтина. Z hlediska závazků Spolkové republiky Německo na základě Charty menšinových jazyků je podporována severní fríšтина ve spolkové zemi Šlesvicko-Holštýnsko a tzv. saterská fríšтина ve spolkové zemi Dolní Sasko.

Počet aktivních mluvčích saterské (východní) fríštiny, která je dosud užívána v okolí města Oldenburg, se odhaduje na 1500–2000 mluvčích, pasivních uživatelů je zhruba jednou tolik. Severní fríšтина se dělí na 9 dialektů, z nichž některé mají méně než 150 aktivních uživatelů, celkově však severní fríštinou, která je i jazykem literárním, mluví okolo 10 000 osob a zhruba 20 000 osob jí rozumí.²⁶ Na rozdíl od dánské menšiny se Frísové nemohou opírat o vlastní „mateřský stát“.

Ve vztahu k severní fríštině se Šlesvicko-Holštýnsko zavázalo k následujícím bodům: (i) právoplatné předkládání listin v menšinovém jazyce před úřady (čl. 10 odst. 1 písm a) v); (ii) kladné vyřízení žádostí zaměstnanců veřejné správy, kteří ovládají daný menšinový jazyk, žádají-li, aby byli zaměstnání na území, kde se daný jazyk užívá (čl. 10 odst. 4 písm. c)); (iii) povolit předkládání listin a důkazů v menšinovém jazyce, podle potřeby prostřednictvím tlumočení či překladu v občanskoprávním a správním řízení soudním (čl. 9 odst. 1 písm. b) iii a písm. c) iii) a (iv) nepopírat platnost vnitrostátních právních listin, proto, že jsou sepsány v regionálním či menšinovém jazyce (čl. 9 odst. 2 písm. a)).

Jak již bylo uvedeno výše, jsou Frísové přímo zmíněni v zemské ústavě Šlesvicka-Holštýnka.²⁷ Na Vánoce roku 2004 nabyl navíc účinnosti zákon k podpoře fríštiny ve veřejném prostoru (GVOBl. 2004, 481). Tento zákon nejen uznává význam fríštiny, ale zároveň uzákoňuje, že v kraji Severní Frísko a na ostrově Helgoland mohou úřady užívat fríštinu v přímém styku s občany, kteří se na ně ve fríštině obrátí, mohou vydávat oficiální formuláře a oznámení a užívat fríské hlavičky a pečeti, dále je možné doplnění označení veřejných budov, ústavů a nadací o fríské názvy a udělení této možnosti samosprávě, jakož i možnost a závazek podpory pro dvojjazyčná topografická označení. SRN ve své první zprávě k Chartě menšinových jazyků uvádí, že úřední styk v severní fríštině je možný zejména v insulárních komunitách. Ačkoliv Šlesvicko-Holštýnsko oficiálně nepřevzalo závazek umožnit užití severní fríštiny při zasedání lokálních autorit, severní fríšтина je užívána při zasedání na fríských ostrovech a Halligenu, pokud nikdo

²⁵ POLM, H.: *Kleines Lexikon der ethnischen Minderheiten in Deutschland*. Bonn, 1997, s. 58.

²⁶ První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 7.; První zpráva – Rámcová úmluva, s. 7.; POLM, H.: *Kleines Lexikon der ethnischen Minderheiten in Deutschland*. Bonn, 1997, s. 58.

²⁷ Na rozdíl od dánské menšiny jsou Frísové v ústavě označeni jako „Volksgruppe.“ Toto kompromisní označení vyplývá z diskuse mezi samotnými Frisy, kdy se většina z nich necítí být národem a tedy ani menšinou. Srov. První zpráva – Rámcová úmluva, s. 8, s. 16.

z přítomných nemá námitek.²⁸ Přesto se v praxi vyskytují problémy, které se však snaží Šlesvicko-Holštýnsko aktivně řešit.²⁹

Dolní Sasko se zavázalo vůči saterské fríštině nad rámec výše zmíněného ještě k následujícím bodům: (i) dovolit orgánům veřejné správy vyhotovování listin v menšinovém jazyce (čl. 10 odst. 1 písm. c)); (ii) dovolit či podporovat užívání menšinového jazyka při činnosti regionální či místní veřejné správy; podávání ústních nebo písemných žádostí v menšinovém jazyce, vydávání úředních písemností regionální a místní veřejné správy v menšinovém jazyce, užívání menšinových jazyků ve shromáždění regionálních a místních orgánů (čl. 10 odst. 2 písm. a)–f)) a (iii) zajistit dle potřeby překlady a tlumočení (čl. 10 odst. 4 písm. a)).

Dolní Sasko zastává názor, že vzhledem k právu na samosprávu nejsou předpisy o užívání saterské fríštiny na úrovni orgánů samosprávy přípustné a navíc spolkové právo ohledně obou úmluv poskytuje menšinám dostatečné záruky.³⁰ Znalost saterské fríštiny je u jednotlivých úředníků oznamována při vstupu do kanceláře a je možné mít v saterské fríštině svatební obřad.³¹

S ohledem na fríštinu nebyly původně oficiálně převzaty žádné závazky týkající se topografických označení. V roce 2003 však SRN deklarovala aplikaci čl. 10 odst. 2 písm. g) pro severní fríštinu ve Šlesvicko-Holštýnsku a saterskou fríštinu v Dolním Sasku. Přesto bylo již od roku 1997 na základě dekretu zemského ministerstva hospodářství, práce a spojů umožněno užívání dvojjazyčných topografických označení v kraji Severní Frísko ve Šlesvicku. Tato možnost je rovněž podporována výše zmíněným zákonem k podpoře fríštiny a také výnosem šlesvicko-holštýnského ministerstva pro vědu, hospodářství a dopravu (srov. také předchozí kapitolu).³² Během prvních tří let využilo této možnosti 7 obcí. V Dolním Sasku jsou topografická označení umožněna od roku 2000.³³

SINTOVÉ, ROMOVÉ A ROMŠTINA

Romové a Sintové patří do dnešních dní k nejvíce diskriminovaným skupinám v rámci Evropy. Na území SRN jsou poprvé písemně zaznamenáni již na počátku 15. stol. Jejich přechod od kočovného života ke stálému místu pobytu byl však v dějinách často vnímán jako nežádoucí. Pronásledování vyvrcholilo za druhé světové války, kdy byli Romové a Sintové tvrdě perzekuováni a umírali ve velkých počtech v koncentračních a vyhlazovacích táborech. Některá diskriminační opatření postihující zvláště osoby bez stálého místa pobytu byla zrušena teprve v roce 1970. Specifikem této skupiny je dále podíl osob bez státní příslušnosti, neboť navrátilí se Sintové po druhé

²⁸ První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 111 an.; První zpráva – Rámcová úmluva, s. 78.

²⁹ Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 50an.; Třetí zpráva poradního výboru – Rámcová úmluva, s. 28.

³⁰ Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 50; srov. např. Třetí zpráva – Rámcová úmluva, s. 209; Pátá zpráva výboru expertů – Charta menšinových jazyků, s. 42an.

³¹ První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 111 an.; První zpráva – Rámcová úmluva, s. 78.

³² Na základě § 46 odst. 2 spolkového „Strassenverkehrs-Ordnung“ ze 6. 3. 2013, BGBl. I S.367, mohou určité úřady udělovat výjimky z předpisů daného nařízení. Výše zmíněným zákonem tak Šlesvicko-Holštýnsko této možnosti využilo. Druhá zpráva – Rámcová úmluva, s. 158.

³³ První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 113; srov. Třetí zpráva – Rámcová úmluva, s. 209.

světové válce často nemohli své občanství prokázat právě kvůli předchozímu způsobu života.

Ačkoliv nelze romštinu považovat za jednotný jazyk, a také romština Sintů je rozdílná, zůstává dorozumění jakžtakž možné a jazyk má při neexistenci mateřského státu hlavní roli jako nositel identity celé skupiny či skupin. V současné době odhaduje SRN počet Romů a Sintů zhruba na 70 000 osob, z nichž asi 60 000 užívá sintskou verzi romštiny. Romové a Sintové žijí převážně rozptýleně ve většině spolkových zemí SRN.³⁴

Realizace konkrétních práv německých Romů a Sintů především na základě Rámcové úmluvy naráží zejména na následující problémy. Romové a Sintové žijí převážně rozptýleně, na rozdíl od Dánů či Frísů nejsou soustředěni do jednoho regionu a i vzhledem k výše naznačenému historickému vývoji nesplňují tedy požadavek tradičního osídlení či osídlení ve značném množství. Poskytnutí konkrétních práv je navíc někdy odmítáno příslušníky samotné menšiny, pro které má jejich jazyk význam zejména v rodinném a komunitním prostředí, mnozí z nich však odmítají romštinu jako prostředek komunikace s lidmi mimo vlastní etnikum a nesouhlasí ani s možností výuky romštiny mimo etnikum. Romština či její jednotlivé podoby navíc nejsou v Německu kodifikovány, což výrazně ztěžuje např. ustanovování soudních tlumočnicků.³⁵

Z hlediska používání romštiny před orgány veřejné moci převzala Spolková republika Německo pro celé spolkové území následující závazky: povolit předkládání listin v romštině v občanskoprávním řízení a v soudním řízení správním, a to podle potřeby prostřednictvím tlumočení či překladu (čl. 9 odst. 1 písm. b) iii a písm. c) iii). Specifické závazky ve vztahu k romštině, zejména co se týče školství, médií a kultury převzaly následující spolkové země: Bádensko-Württembersko, Berlín, Hamburk, Hesensko, Severní Porýní-Vestfálsko, Dolní Sasko, Porýní-Falc a Šlesvicko-Holštýnsko. Závazky týkající se romštiny ve veřejném styku převzaly následující země: Bádensko-Württembersko (kladné vyřízení žádostí úředníků o přeložení do oblasti, kde se užívá menšinový jazyk – čl. 10 odst. 4 písm. c)); Šlesvicko-Holštýnsko (právoplatné předkládání listin v menšinovém jazyce čl. 10 odst. 1 písm. a) v, možnost podávat ústní i písemné žádosti v menšinovém jazyce na regionální či lokální úrovni – čl. 10 odst. 2 písm. b) a kladné vyřízení žádostí úředníků o přeložení do oblasti, kde se užívá menšinový jazyk – čl. 10 odst. 4 písm. c)) a Hesensko (možnost užívat menšinový jazyk při shromáždění místních a regionálních orgánů – čl. 10 odst. 2 písm. e) a f), umožnění podávat žádosti v menšinovém jazyce – čl. 10 odst. 3 písm. c) a kladné vyřízení žádostí úředníků o přeložení do oblasti, kde se užívá menšinový jazyk – čl. 10 odst. 4 písm. c)). S ohledem na topografická označení vyplývají závazky SRN k romštině pouze z Rámcové úmluvy.

³⁴ POLM, H.: *Kleines Lexikon der ethnischen Minderheiten in Deutschland*. Bonn, 1997, s. 130 an., 140 an.; MALLOY, T. H.: *Gleichheit der Sinti und Roma in Schleswig-Holstein*. ECMI Working Paper # 78. European Centre for Minority Issues 2014, s. 3 an.; První zpráva – Rámcová úmluva, s. 8 an., s. 16, s. 24 an.; První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 8 an.

³⁵ Srov. např. První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 20, s. 148; První zpráva – Rámcová úmluva, s. 78 an.; Čtvrtá zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 222; Pátá zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 83.

I vzhledem k výše zmíněnému není užívání romštiny ve styku s úřady a před soudy časté³⁶ a není ani hlavním cílem podpory Romů a Sintů, která se soustředí hlavně na školství, pracovní trh a zlepšení sociálního statusu těchto skupin.

LUŽIČTÍ SRBOVÉ A HORNÍ A DOLNÍ LUŽICKÁ SRBŠTINA

Lužičtí Srbové³⁷ jsou uznanou autochtonní menšinou slovanského původu, která žije již od raného středověku na území dnešní SRN. Obyvatelstvo s lužicko-srbským původem se odhaduje na přibližně 60 000, z nichž asi 35 000³⁸ dosud aktivně ovládá lužickou srbštinu slovem i písmem. V polovině 19. století čítalo lužicko-srbské obyvatelstvo ještě na 160 000 lidí. Zhruba dvě třetiny lužicko-srbského obyvatelstva žijí ve spolkové zemi Sasko a jedna třetina ve spolkové zemi Braniborsko. Lužická srbština má dvě psané varianty, tzv. horní a dolní lužickou srbštinu.³⁹ Dolnolužičtí Srbové bývají také někdy označováni jako Venedové.

Za časů Německé demokratické republiky byli Srbové podporováni jako bratrský národ sovětských spojenců. Přípuštěno bylo i užívání lužické srbštiny ve styku s úřady.⁴⁰ Přesto vedl státní dohled a podpora těžby uhlí v lužicko-srbských oblastech k ústupu srbštiny z veřejného prostoru.⁴¹ Dne 31. srpna 1990 byla uzavřena smlouva o sjednocení mezi NDR a SRN. V připojeném protokolu bylo k čl. 35, který se týkal kultury, jasně stanoveno, že se zaručuje zachování a rozvoj srbské kultury a tradic, že přihlášení k srbskému národu a kultuře je svobodné a příslušníci srbského národa a jeho organizací mají svobodu pečovat o srbský jazyk a zachovat jej ve veřejném prostoru.⁴²

Vzhledem k lužické srbštině se Sasko a Braniborsko zavázaly k následujícím bodům z čl. 9 Charty menšinových jazyků: zaručit obviněnému právo na užití menšinového jazyka, zaručit v trestním řízení přípustnost písemných i ústních žádostí a důkazů v menšinovém jazyce; povolit předkládání listin a důkazů v menšinových jazycích dle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu v občanskoprávním a správním řízení

³⁶ Je zaznamenáno několik případů, kdy byl povolán tlumočník – v Bádensku-Württembersku (První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 146), v Hesensku (Čtvrtá zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 219 an.).

³⁷ Z jazykového hlediska je vhodné poznamenat, že němčina na rozdíl od češtiny rozlišuje mezi příslušníky jihoslovanského národa Srbů, kteří jsou označováni „Serben“, a Lužickými Srby, pro které je užíváno výrazu „Sorben“. Od toho je pak odvozen i název filologického studijního oboru na FF UK – sorabistika. Zcela na okraj je možno zmínit, že Univerzita Karlova je vůbec první univerzitou, která sorabistiku pěstovala jako samostatný vědní obor.

³⁸ Ačkoliv byla první zpráva SRN k Chartě menšinových jazyků připravena jen rok po první zprávě k Rámcové úmluvě, uvádí, že počet aktivních mluvčích lužické srbštiny se pohybuje pouze okolo 20 000 jedinců. První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 6.

³⁹ POLM, H.: *Kleines Lexikon der ethnischen Minderheiten in Deutschland*. Bonn, 1997, s. 144 an.; První zpráva – Rámcová úmluva, s. 6 an.; První zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 6 an.

⁴⁰ POLM, H.: *Kleines Lexikon der ethnischen Minderheiten in Deutschland*. Bonn, 1997, s. 145.

⁴¹ HECKMANN, F.: *Ethnische Minderheiten, Volk und Nation: Soziologie inter-ethnischer Beziehungen*. Stuttgart, 1992, s. 26 an. Právo na podporu srbského jazyka a kultury bylo zakotveno v čl. 40 ústavy Německé demokratické republiky z roku 1968. Ústava NDR z 9. 4. 1968, dostupné z: <http://www.verfassungen.de/de/ddr/ddr74-i.htm> [28. 2. 2015].

⁴² Srov. bod 14 protokolu ke smlouvě o sjednocení uzavřené dne 31. 8. 1990 mezi Německou demokratickou republikou a Spolkovou republikou Německo, dostupné z: <http://www.verfassungen.de/de/ddr/einigungsvertrag90-i.htm> [22. 2. 2015].

soudním a nepopírat platnost vnitrostátních právních listin sepsaných v menšinovém jazyce. Sasko se navíc ve vztahu k horní lužické srbštině zavázalo povolit účastníkovi občanskoprávního a správního řízení soudního při osobním vystoupení užití menšinového jazyka, aniž by mu tím vznikaly další náklady. S ohledem na čl. 10 Charty menšinových jazyků se Sasko a Braniborsko zavázaly: zajistit, aby uživatelé menšinových jazyků mohli podávat ústní a písemné žádosti v těchto jazycích a právoplatně předkládat listiny v nich sepsané; umožnit podávání ústních nebo písemných žádostí v menšinovém jazyce a dovolit a podporovat užívání dvojjazyčných topografických označení, v případě veřejných služeb dovolit, aby podávání žádostí a přípravu odpovědí v menšinovém jazyce a umožnit na žádost přeložení zaměstnance veřejné správy, který ovládá menšinový jazyk, na území, kde je daný menšinový jazyk užíván. Sasko se navíc ve vztahu k horní lužické srbštině zavázalo dovolit a podporovat užívání menšinového jazyka při činnosti regionální nebo místní veřejné správy a zajistit překlady a tlumočení podle potřeby vzhledem k implementaci výše zmíněných závazků.

Co se týče právní úpravy na úrovni spolkových zemí, je v braniborské ústavě Srbům věnován čl. 25, který přímo zakotvuje právo na užívání srbštiny ve veřejném prostoru a na topografická označení. Práva Srbů jsou blíže upravena v Zákoně o provedení práv Srbů/Venedů v zemi Braniborsko ze dne 7. července 1994 (GVBl.I/94, Nr. 21, S. 294). Klíčovým pojmem pro uplatnění teritoriálně podmíněných práv, ke kterým lze počítat právo na užívání menšinového jazyka ve styku s orgány státu a v případě topografických označení, je pojem a vymezení tzv. tradičního prostoru osídlení Lužických Srbů v § 3 výše zmíněného zákona, který obsahuje částečný výčet dotčených obcí a dále odkazuje na seznam přiložený k předmětnému zákonu. Rozhodujícím znakem je kontinuální jazyková a kulturní tradice až do dnešních dní.⁴³ V § 8 tohoto zákona se dále zaručuje možnost obracet se na veřejnoprávní korporace a správu obcí v dolnolužické srbštině. Daná věc může být vyřízena a rozhodnuta v dolnolužické srbštině. Dolnolužická varianta srbštiny zde má výslovně stejné postavení jako němčina a její uživatel nesmí být vystaven žádným zvýšeným nákladům.⁴⁴ Dvojjazyčným topografickým označením se věnuje § 11 výše zmíněného zákona.⁴⁵ Tato mohou být užitá na veškerých veřejných budovách, ulicích, silnicích, mostech a ukazatelích. Náklady vzniklé z důvodu uplatnění obou zmíněných práv Srbů nese formou vyrovnání zvýšených nákladů spolková země

⁴³ Dle poslední zprávy výboru expertů je však vysoce problematický fakt, že o tom, zda bude patřit k území (tradičního) srbského osídlení, rozhoduje konkrétní obec sama. Je otázkou, zda je taková úprava v souladu s Chartou menšinových jazyků. Pátá zpráva výboru expertů – Charta menšinových jazyků, s. 30.

⁴⁴ Podrobnosti upravuje Zákon o správním řízení pro zemi Braniborsko ze 7. 7. 2009 (GVBl.I/09, [Nr. 12], S. 262, 264), který ve svém čl. 4 upravuje § 23 spolkového zákona o správním řízení ze dne 23. 1. 2003 (BGBl. I S. 102) v tom smyslu, že v rámci tradičního prostoru lužickosrbského osídlení nenesou uživatelé menšinového jazyka náklady na překlad či tlumočení a upravuje běh lhůt. Další upřesnění k právům lužickosrbské menšiny obecně lze nalézt v tzv. Správních předpisech ministerstva vědy, výzkumu a kultury k zákonu o provedení práv Srbů/Venedů v zemi Braniborsko ze dne 28. 4. 1997 (ABl./97, [Nr. 21], S. 422).

⁴⁵ Dvojjazyčná topografická označení v rámci tradičního prostoru osídlení Lužických Srbů předepisuje v § 9 odst. 4 také tzv. obecní ústava země Braniborsko z 18. 12. 2007 (GVBl.I/07, [Nr. 19], S. 286). Detaily pak upravuje Výnos ministerstva pro infrastrukturu a zemědělství k dvojjazyčným německo-dolnolužickosrbským nápisům na dopravním značení ze dne 25. 6. 2014 (ABl./14, [Nr. 29], S. 926). V jednotlivostech lze úpravu nalézt i v jiných předpisech jako např. v obecném opatření ministerstva spravedlnosti o úředních označeních z 2. 7. 2014 (JMBl/14, [Nr. 7], S. 95) v případě soudních budov a budov některých dalších institucí.

(§ 13a). Vyzdvihnout je také třeba zmínku v preambuli a několika ustanoveních výše uvedeného zákona o úzké spolupráci se Saskem.⁴⁶

V případě Saska jsou práva Srbů zmíněna v čl. 6 saské ústavy (SächsGVBl. Jg. 1992 Bl.-Nr. 20 S. 243). Poněkud netypická je zde zmínka o nutnosti zachovat charakter osídlení a brát v potaz potřeby lužickosrbského obyvatelstva při územním plánování.⁴⁷ Dle čl. 5 jsou srbští občané výslovně součástí saského lidu. Konkrétnější úpravu přináší Zákon o právech Srbů ve svobodném státě Sasko ze dne 31. března 1999 (SächsGVBl. S. 161). Stejně jako v případě Braniborska zde hraje důležitou roli území srbského osídlení, jehož úprava je obdobná jako ta braniborská. Úprava užívání lužické srbštiny před státními⁴⁸ a samosprávnými orgány a soudy je obsažena v § 9 a topografická označení upravuje § 10. Úřady a veřejné instituce by v souladu s § 11 na území srbského osídlení měly mít alespoň jednoho pracovníka, který ovládá (horní) lužickou srbštinu, a měla by být také podporována možnost (dalšího) vzdělávání v srbském jazyce.

Stejně jako u dříve zmíněných jazyků, nevládně ani v Horní a Dolní Lužici dvojjazyčnost obecně, ale toliko u Lužických Srbů.⁴⁹ Navzdory tomu je již z prvních zpráv Spolkové republiky Německo vidět, že podpora lužickosrbského jazyka ve veřejném prostoru má delší tradici, než je tomu u dalších menšin. Přesto byla ze strany jednotlivých občanů lužická srbština ve styku s úřady užívána spíše okrajově v obcích, kde Srbové skutečně tvoří menšinu.⁵⁰ V praxi se při elektronizaci veřejné správy objevují také problémy s přepísem některých srbských hlásek.⁵¹ Co se týče výnosů a informací, tyto jsou v obcích tradičně většinou osídlených Lužickými Srby zpravidla dvojjazyčné.⁵² Za pozitivní lze označit fakt, že z výše uvedeného ustanovení smlouvy o sjednocení mezi NDR a SRN je dovozována možnost užívání srbštiny před soudy.⁵³ Ve svém komentáři však příslušníci lužicko-srbské menšiny upozorňují na fakt, že v rámci státní správy často chybí i obecné znalosti z oblasti menšinového práva a právně zaručené rovnoprávné postavení lužické srbštiny je v praxi někdy problematické.⁵⁴ Problémy lze nalézt i v případě topografických označení, Lužickým Srbům se nelíbí především nemožnost používat srbská označení obcí ležících mimo srbské tradiční osídlení a zdráhavost v plnění zákonných povinností ze strany veřejné správy.⁵⁵

⁴⁶ V níže uvedeném saském zákoně tomu odpovídá zmínka o podpoře přehraničních zájmů a pocitu sounáležitosti v § 15.

⁴⁷ Možná se jedná o reakci na těžbu uhlí v území osídleném Srby za časů DDR, která se negativně podepsala na lokální ochraně lužickosrbského jazyka a kultury (srov. výše). Srov. nově také Třetí rezoluci výboru ministrů k Rámcové úmluvě.

⁴⁸ Služební řád spolkové vlády pro správní řízení stanoví v bodě č. 3, že lužická srbština je postavena němčině na roveň. Správní předpis saské státní vlády k úpravě výkonu služby pro úřady svobodného státu Sasko ze dne 6. 9. 2010 (SächsABl. Jg. 2010 Bl.-Nr. 38 S. 1316, 1532).

⁴⁹ První zpráva – Rámcová úmluva, s. 73.

⁵⁰ První zpráva – Rámcová úmluva, s. 75; První zpráva – Charta, s. 86.

⁵¹ Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 48 an.

⁵² Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 51.

⁵³ První zpráva – Rámcová úmluva, s. 79; První zpráva – Charta, s. 83 an.

⁵⁴ Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 99, 103. Výbor expertů pak upozornil Německo, že právo podávat žádosti v menšinovém jazyce zahrnuje veškeré orgány, které mají odpovědnost za oblast osídlenou Lužickými Srby, nejen orgány situované přímo v této oblasti. Pátá zpráva – Charta menšinových jazyků, s. 21; Třetí zpráva poradního výboru – Rámcová úmluva, s. 27; Toto se týká především Braniborska. Viz Pátá zpráva výboru expertů – Charta menšinových jazyků, s. 30.

⁵⁵ Čtvrtá zpráva – Rámcová úmluva, s. 104; Třetí zpráva poradního výboru – Rámcová úmluva, s. 29.

ZÁVĚREM

Spolková republika Německo i její menšiny se potýkají s podobnými problémy, jaké jsou známé i z dalších evropských zemí. Federativní státní zřízení rozděluje kompetence tak, že spolku je svěřena publikace Rámcové úmluvy a Charty menšinových jazyků, zatímco provedení jednotlivých jazykových práv menšin je ponecháno spolkovým zemím. To vede k rozdílnému standardu nejen pro různé menšiny, ale také v rámci jedné menšinové skupiny, žijící ve více spolkových zemích, což není příliš žádoucí. Na druhou stranu existují i případy spolupráce spolkových zemí jako např. v případě lužické srbštiny. Příslušníci menšin pak při uplatňování svých práv narážejí zejména na neznalost úpravy jejich práv ze strany povinných orgánů státní správy a místní samosprávy a na fakt nedostatečných znalostí menšinového jazyka a s tím spojenou neochotou, neboť na rozdíl od příslušníků menšin není zpravidla většinové obyvatelstvo, byť žije i na územích, kde samo tvoří relativní menšinu, biligvní.

Specifické je postavení menšiny Romů a Sintů, kteří jsou na rozdíl od Dánů, Frísů a Lužických Srbů rozptýleni do většího počtu spolkových zemí SRN a řeší také jiné problémy než další zmíněné skupiny především s ohledem na diskriminaci, sociální problémy a určitou uzavřenost komunity ve vztahu k vlastnímu jazyku.

Dánové a Lužičtí Srbové se od ostatních menšin v SRN liší posíleným postavením vzhledem k jedno- či bilaterálním úmluvám mezinárodního práva veřejného. Přesto lze říci, že i v jejich případě, stejně jako v případě Frísů, Romů a Sintů přispěla ratifikace Rámcové úmluvy a Charty menšinových jazyků k posílení jejich postavení vůči orgánům státu i samosprávy a k veřejné diskusi o právech přinejmenším tradičních menšin obecně. Ačkoliv se deklarace ochoty a snahy ze strany německých orgánů opakovaně setkává s kritikou praktického provádění jednotlivých kroků v každodenních situacích, lze uzavřít, že ochrana tradičních menšin a menšinových jazyků ve Spolkové republice Německo ve vztahu k orgánům státní správy a samosprávy a k topografickým označením doznala v posledních letech pozitivního posunu. Je však třeba mít stále na paměti, že tato studie je zaměřena pouze na malý výsek problematiky ochrany práv tradičních menšin a menšin vůbec.